

اهداف اروپا از تمدید زمان مکانیسم ماشه

فعال کردن مکانیسم ماشه در مقطع زمانی کنونی از سوی کشورهای انگلیس، آلمان و فرانسه دارای ابعاد چندگانه ای است.

فعال کردن مکانیسم ماشه در مقطع زمانی کنونی از سوی کشورهای انگلیس، آلمان و فرانسه دارای ابعاد چندگانه ای است.

خبرگزاری مهر - گروه بین الملل: سایت «اوراسیا ریویو» در تحلیلی به قلم «جواد حیران نیا» کارشناس مسائل خاورمیانه به بررسی اهداف اروپا از فعال کردن مکانیسم ماشه پرداخته است که ترجمه آن در ادامه آمده است.

چندی پیش کشورهای انگلیس، آلمان و فرانسه با انتشار بیانیه ای در بروکسل از فعال شدن مکانیسم ماشه خبر دادند.

در مکانیسم ماشه به لحاظ حقوقی، ابتدا درخواست جلسات حل اختلاف خواهد شد و با قانع نشدن احتمالی اروپایی ها، نهایتاً با ارجاع موضوع به شورای امنیت، تحریم های سازمان ملل بازخواهد گشت.

در این مکانیسم، شورای امنیت در مورد قطعنامه ادامه لغو تحریم های ایران رأی گیری می کند و فقط کافی است یکی از سه کشور آمریکا، فرانسه یا انگلیس این قطعنامه را وتو و طی ۳۰ روز به تصویب نرسد، آنگاه به شکل خودکار، تمامی تحریم ها علیه ایران به کار می افتد. بر این اساس هیچ کشوری از جمله روسیه و چین حق وتو نخواهند داشت و در این زمینه کاری از دست آنها برای کمک به ایران بر نمی آید. بر همین اساس بود که روسیه اعلام کرد این روند نباید شروع شود و باید در کمیسیون برجام که با حضور وزرای خارجه تشکیل می شود، به یک توافق با ایران رسید.

اگر توافقی میان طرفین صورت نگیرد ۶ قطعنامه ذیل فصل هفتم منشور سازمان ملل از جمله قطعنامه ۱۹۲۹ باز خواهند گشت که بر اساس آنها ایران باید غنی سازی اورانیوم را فوراً متوقف کند و کشتی هایی که به مقصد ایران می آیند، می توانند بازرسی شوند که شرایط اقتصادی کنونی را سخت و دشوارتر نیز خواهد ساخت.

موضع چین و روسیه

تحلیل مواضع روسیه و چین و عملکرد قبلی آنها نشان از این دارد که آنها نیز قطعنامه های سازمان ملل را اجرا خواهند کرد و به تحریم های احتمالی این سازمان علیه ایران پایبند خواهند بود. بر این اساس بود که طرح خروج ایران از «ان پی تی» با مخالفت شدید روسیه مواجه شد و روس ها، در واقع حمایت چین و روسیه از ایران تا زمانی است که ایران به همکاری خود با آژانس پایبند باشد. «سرگئی ریابکوف»، معاون وزارت خارجه روسیه ضمن هشدار به خروج احتمالی ایران از پیمان ان.پی.تی عنوان کرده بود که ایران به تعهدات خود در آژانس بین المللی انرژی اتمی به طور کامل پایبند باشد.

بهترین حالت برای روسیه و چین حفظ سطح تنشها بین ایران و غرب در سطح کنونی است و تحریک ایران به خروج از برجام مطلوب این دو کشور نیست حتی اگر ایران از برجام خارج شود و نظارتهای آژانس بین المللی انرژی اتمی را نپذیرد، روسیه و چین نیز حمایتی از ایران نخواهند کرد.

اگرچه روسیه و چین، خروج آمریکا از برجام را دلیل اصلی وضعیت کنونی می دانند ولی حمایت آنها منوط به همکاری ایران با آژانس و عدم بازگشت تحریم های سازمان ملل است و در مقابل فعال شدن مکانیسم ماشه نیز توان بالایی ندارند چرا که بر اساس مکانیسم تعبیه شده در برجام آنها حق وتو برای مقابله با این مکانیسم ندارند. بر این اساس «جنگ شوانگ» سخنگوی وزارت خارجه چین یک روز پس از فعال کردن مکانیسم ماشه توسط تروئیکای اروپایی اعلام کرد: این مسأله به حل و فصل مشکل یا رفع تنش کمکی نخواهد کرد. همواره دیدگاه چین این است که دلایل محکمی در کاهش تعهدات برجامی ایران وجود دارد. ایالات متحده به طور یک جانبه از این توافق (هسته ای) خارج شد. با بی اعتنایی به قوانین و تعهدات بین المللی فشار بیش از حد را بر ایران اعمال کرد و تلاش های دیگران در اجرای برجام را بی اثر ساخت.

«میخائیل اولیانوف» نماینده روسیه در سازمان های بین المللی نیز در واکنش به فعال شدن مکانیسم ماشه برجام، گفت: سه کشور اروپایی گفته اند که این کار با حسن نیت انجام می دهد تا برجام را حفظ کنند. آنها هیچ کاری با سیاست فشار حداکثری ندارند. بیاید امیدوار باشیم که این گام اروپا موجب پیچیده تر شدن شرایط نشود.

ایران در حال حاضر در زمینه های مختلف همکاری هایی با چین، روسیه و کشورهای چوون ترکیه و هند دارد و در صورت بازگشت تحریم های سازمان ملل این روند نیز دچار خدشه خواهد شد و مشکلات اقتصادی این کشور را بیشتر خواهد کرد.

اهداف تروئیکای اروپایی

فرانسه همواره مواضع مزورانه ای را در برجام دنبال کرده است. فرانسه و شخص ماکرون رئیس جمهور این کشور از سویی ژست رهبری اروپا را دارد و نمی خواهد با خروج آمریکا از برجام بگوید که اروپا از واشنگتن تبعیت محض کرده و در حفظ برجام کوشاست. ولی ماکرون سخنان ترامپ در خصوص برجام را در اشکال دیگری بیان می کند. ماکرون چند سال پیش در زمان حضور در نشست سالانه سازمان ملل از الحاقیه ای به برجام سخن گفته بود که دربرگیرنده مسائل منطقه ای و موشک های بالستیک ایران بود.

متعاقب فعال کردن مکانیسم ماشه نیز این کشور بار دیگر همین موضع را تکرار کرد. ماکرون در سفر اخیر خود به اسرائیل نیز اعلام کرده بود که خواهان گسترش برجام به موضوع موشکی ایران است.

بر این اساس فرانسه ضمن اینکه اعلام می کند خواهان حفظ برجام است ولی به دنبال توافق الحاقی در زمینه موشک های بالستیک و مسائل منطقه ای نیز هست. آلمان نیز همین موضع را دنبال می کند.

اما موضوع انگلیس و شخص «بوریس جانسون» نخست وزیر انگلیس اگرچه در محتوا تفاوتی با فرانسه و آلمان ندارد ولی ادبیات صریح تری را دنبال می کند. بر این اساس «جانسون» متعاقب فعال شدن مکانیسم ماشه اعلام کرد «باید برجام را با توافق جدید مورد نظر ترامپ جایگزین کنیم».

تحلیل مواضع تروئیکای اروپایی نشان از این دارد که به رغم علاقه آنها به گسترش برجام به موضوعات موشکی و مسائل منطقه ای اما این ملاحظه را نیز دارند که کار به جایی نرسد که ایران از برجام یا حتی از NPT نیز خارج شود. آنها یک ایران دارای بمب هسته ای را مطمئناً نمی خواهند، ایرانی که از منظر آنها دارای ایدئولوژی اسلام سیاسی نیز هست و از این حیث با کره شمالی تفاوت زیادی دارد.

بر همین اساس بود که «آنگلا مرکل» صدراعظم آلمان در نشست اقتصادی «داووس» گفت، باید پیش از کنار گذاشتن برجام جایگزینی برای آن تهیه شود. لغو توافقی «غیر ایده آل» پیش از یافتن جایگزینی بهتر برای آن، کاری اشتباه است.

بر این اساس هدف کشورهای اروپایی از فعال کردن مکانیسم ماشه در وهله اول این بود که واکنشی مناسب به کاهش تعهدات برجامی ایران نشان دهند تا ایران اقدامات خود را متوقف کند. از سوی دیگر به واشنگتن نیز نشان دهند که مقابل ایران کرنشی نخواهند داشت. موضوع اخیر از این حیث برای کشورهای اروپایی حائز اهمیت است که بدانیم ترامپ کشورهای اروپایی را تهدید کرده تعرفه ۲۵ درصدی بر واردات خودروی آنها وضع خواهد کرد و رابطه تجاری با انگلستان پس از برگزیت را نیز منوط به نوع واکنش لندن در خصوص برجام کرده است. این در حالی است که ترامپ پیشتر از افزایش تعرفه گمرکی بر صنایع خودروسازی اروپا به عنوان حربه ای برای نائل شدن به اهداف تجاری استفاده می کرد.

در کنار این موضوعات، کشورهای اروپایی درصدد هستند تا با حفظ توافق و از طریق گفت و گو برای بازگشت تهران به تعهدات برجامی تلاش کنند. بر این اساس آنها برای خرید زمان و عدم تحریک تهران به خروج از برجام در نظر دارند تا مدت زمان ساز و کار حل اختلاف در برجام را به میزان بیش از آن چه در ابتدا انتظار می رفت، تمدید کنند. بر این اساس «جوزف بورل» مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا از توافق طرفین برجام برای تمدید زمان بررسی اختلافات در مکانیسم ماشه خبر داد.

بر این اساس به نظر می رسد تا مادامی که ایران برنامه هسته ای خود را بیش از مرحله فعلی گسترش ندهد، اروپایی ها تصمیمی برای بازگرداندن تحریم های بین المللی و از بین بردن توافق هسته ای نخواهند داشت.

در این راستا راه حل فریز در مقابل فریز بار دیگر می تواند مطرح شود به این معنا که ایران فراتر از مرحله پنجم کاهش تعهدات برجامی خود اقدام دیگری انجام ندهد و در مقابل اروپایی ها نیز روند رسیدگی به حل و فصل اختلافات را حداقل تا پایان ریاست جمهوری ترامپ طولانی کنند.

باید توجه داشت که در مرحله کنونی آنچه برای اروپا حائز اهمیت است قرار داشتن برنامه هسته ای ایران تحت نظارت های آژانس بین المللی انرژی اتمی و عدم گسترش برنامه هسته ای ایران است. در واقع اروپایی ها با این روش ضمن اینکه به تعهدات خود در برجام عمل نمی کنند چماق مکانیسم ماشه را نیز بالای سر ایران قرار می دهند.

از آنجا که ایران بعد از گام پنجم کاهش تعهدات هسته ای خود، اقدام بیشتری انجام نداده است، این مسئله از سوی اروپایی ها باعث امیدواری به حفظ برجام شده است.

موضع ایران و گزینه های پیش رو

ایران معتقد است پیش از آنکه اروپا به مکانیسم حل اختلاف در برجام ذیل بند ۳۶ روی آورد تهران متعاقب خروج آمریکا از برجام به این مکانیسم روی آورده بود. «عباس موسوی» سخنگوی وزارت خارجه ایران در این خصوص گفته است: «اینکه اروپایی ها مدعی هستند مکانیسم حل اختلاف را فعال کرده اند، از لحاظ حقوقی درست نیست و ایران ۲۱ ماه پیش این کار را کرده بود»؛ گام پنجم گام نهایی تعهدات ما بوده ولی اگر حرف آنها این باشد که اقداماتی انجام خواهند داد، ما گام های مؤثری را برخواهیم داشت.»

بر این اساس متعاقب کاهش اقدامات برجامی ایران ذیل بندهای ۲۶ و ۳۶ که در نتیجه نقض برجام از سوی آمریکا و بی عملی اروپا در انجام وظایفش صورت گرفت تروئیکای اروپایی به مکانیسم حل اختلاف استناد کرد.

اروپا بعد از خروج آمریکا از برجام درصدد حفظ این توافق برآمد اما نتوانست منافع اقتصادی حاصل از برجام که هدف اصلی تهران از امضای این توافق بود را برآورده سازد. ایران پس از چند ماه صبر و انتظار نهایتاً به کاهش تعهدات خود در برجام روی آورد تا بتواند از اروپا امتیاز بگیرد اما در عمل کشورهای اروپایی با وقت کشی در عملیاتی کردن کانال مالی و تجاری با ایران (SPV و INSTEX) ایران را به کاهش تعهداتش تحریک کردند.

در واکنش به اقدامات اخیر اروپا، سناریوهای مختلفی متصور است. در یک سناریو، ایران می تواند به همکاری با آژانس بین المللی انرژی اتمی خاتمه دهد و از برجام خارج شود یا اینکه به همکاری با آژانس ادامه دهد ولی قطعنامه های شورای امنیت را اجرا نکند و تحریم ها را دور بزند. برای نمونه ایران غنی سازی خود را متوقف نسازد و اجازه بازرسی کشتی ها خود را ندهد.

خروج ایران از برجام و عدم اجرای داوطلبانه پروتکل الحاقی و حتی خروج از NPT می تواند وضعیت ایران را در جایگاه بدی قرار دهد و حتی کشورهای چپ روسیه و چین در این صورت علیه ایران خواهند بود. بر این اساس به نظر می رسد راهکار مناسب برای ایران حفظ برجام و باقی ماندن ذیل نظارت های آژانس بر اساس پادمانهای موجود (ترتیبات اجرایی موجود در NPT) است.

بر این اساس به نظر می رسد برای اروپا مناسب است که حل و فصل اختلافات با ایران را به لحاظ زمانی طولانی کرده و به توافقی مرضی الطرفین با تعهدات قوی به ایران برای بهره مندی از برخی مزایای اقتصادی برجام دست یابند؛ تمدید زمان بررسی حل اختلافات از سوی اروپا چشم انداز روشنی برای این موضوع ارائه داده است.